

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

1. Όνομα και έννοια της φιλοσοφίας

- ✓ Η λέξη φιλοσοφία απαντά στη γραπτή ελληνική παράδοση τον 5^ο αι. π.Χ.
- ✓ Η λέξη σοφία απαντά ήδη στον Όμηρο και τον Ησίοδο , και δηλώνει το ενδιαφέρον για τη γνώση και γενικότερα την ορθή κρίση και την πρακτική ικανότητα. Η λέξη σοφιστής προηγείται της έννοιας του φιλοσόφου και αποτελεί σύμβολο επινοητικότητας.
- ✓ Η φιλοσοφία γεννήθηκε τον 6^ο αι. π.Χ. στην Ιωνία με τους Προσωκρατικούς , που συνδέουν τη φιλοσοφία με τον ορθολογικό τρόπο εξήγησης της πραγματικότητας.

2. Αρχή της φιλοσοφίας

- Η φιλοσοφία κατά τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη είναι στάση απορίας και θαυμασμού απέναντι στον κόσμο.
- Ταυτίζεται με τη θεωρία , δηλαδή τη μελέτη των πραγμάτων , και δεν έχει σχέση με την πρακτική γνώση. Είναι πνευματική δραστηριότητα που οδηγεί στη θεωρητική γνώση αλλά και στον σωστό τρόπο ζωής.

3. Ορισμοί της φιλοσοφίας

- Από την αρχαιότητα ως σήμερα έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί για τη φιλοσοφία , πράγμα που δείχνει ότι είναι δύσκολο να οριστεί. Μεταξύ άλλων , έχει οριστεί ως έρευνα των πρώτων αιτίων των φαινομένων , προσπάθεια για γνώση των θείων και ανθρώπινων πραγμάτων , και απαντήσεις σχετικά με το μυστήριο του θανάτου.

4. Η σημασία της φιλοσοφίας στη ζωή του ανθρώπου

- Η φιλοσοφία ασχολείται με θεμελιώδη ερωτήματα στα οποία προσπαθεί να απαντήσει , ξεκινώντας από το επιμέρους προς το γενικό , προσπαθώντας να δώσει μια ολοκληρωμένη θεωρία για τον άνθρωπο και τη ζωή. Η φιλοσοφία στηρίζεται στην αγάπη για τη γνώση , τη διαρκή αναζήτηση , τον διάλογο , την κριτική σκέψη , την ελευθερία έκφρασης .

5. Προβλήματα και κλάδοι της φιλοσοφίας

- ✚ Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία [6^{ος} αι. π.Χ.- 6^{ος} αι. μ.Χ.] ασχολείται με το σύνολο των θεμελιωδών προβλημάτων που συνδέονται με τη μεταφυσική, τη φυσική, τη γνωσιολογία , τη λογική, την αισθητική, την ηθική , την κοινωνική και πολιτική φιλοσοφία και χωρίζονται σε θεωρητικά και πρακτικά.
- ✚ Θεωρητικά προβλήματα είναι όσα συνδέονται με τον κόσμο , τον άνθρωπο και τον θεό. Η μεταφυσική ασχολείται με τις ανώτερες αρχές και την ερμηνεία του κόσμου. Η φυσική διερευνά τα προβλήματα του φυσικού περιβάλλοντος. Τα όρια της γνώσης και τη σχέση της με την πραγματικότητα εξετάζει η γνωσιολογία. Η λογική καθορίζει τους κανόνες που οφείλει να ακολουθεί όποιος αναζητεί την αλήθεια.
- ✚ Πρακτικά προβλήματα είναι όσα σχετίζονται με τη σκόπιμη δραστηριότητα του ανθρώπου. Η ηθική ορίζει τα κριτήρια της ορθής και ηθικής πράξης που αφορούν την ανθρώπινη συμπεριφορά. Η κοινωνική φιλοσοφία εξετάζει τη σχέση ατόμου- κοινωνίας , κοινωνικών τάξεων και ομάδων. Η πολιτική φιλοσοφία εξετάζει την πολιτική οργάνωση μιας κοινωνίας και τους κανόνες που πρέπει να τη διέπουν.

6. Διαίρεση της ιστορίας της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας

- ❖ Αρχαϊκή περίοδος . Προσωκρατική φιλοσοφία [6^{ος} αι. π.Χ.- 5^{ος} αι. π.Χ.]
Οι προσωκρατικοί προσπαθούν να δώσουν μια ορθολογική ερμηνεία του κόσμου, αναζητώντας την ερμηνεία του στα στοιχεία της φύσης [νερό , φωτιά, αέρας] και όχι στους μύθους , ενδιαφέρονται όμως και για την ηθική συμπεριφορά του ανθρώπου και την πολιτική οργάνωση της κοινωνίας.

“ Η φιλοσοφία αρχίζει με τον Θαλή , ο οποίος μπορεί να χρονολογηθεί από το γεγονός ότι προέβλεψε μια έκλειψη ηλίου , η οποία έγινε το 585 π.Χ. Φιλοσοφία και επιστήμη , που δεν ήταν τότε χωριστά, γεννήθηκαν μαζί με αυτόν , τον 6^ο αι. π.Χ. ”

B.Russell, Ιστορία της Δυτικής φιλοσοφίας

❖ Κλασική ή αττική περίοδος [5^{ος} αι. π.Χ.- -4^{ος} αι. π.Χ.]

Η περίοδος αυτή περιλαμβάνει τον Σωκράτη , τους Σοφιστές , τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη. Θεωρείται η ακμή της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας . Η φιλοσοφία από κοσμολογική γίνεται ανθρωπολογική, δηλαδή στρέφεται προς τον άνθρωπο. Η στροφή αυτή γίνεται ιδιαίτερα εμφανής με τον Σωκράτη, που έθεσε ως σκοπό της φιλοσοφίας την πνευματική και ηθική βελτίωση του ανθρώπου. Η φιλοσοφία συστηματοποιείται στις σχολές των Αθηνών , την Ακαδημία και το Λύκειο , που ίδρυσαν ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης αντίστοιχα , οι σημαντικότεροι φιλόσοφοι της αρχαιότητας.

-“ Ο λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν ” =ο λόγος έχει πολύ μεγάλη δύναμη Γοργίας

-“ ἐν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα ” Σωκράτης

-“Το να κάνει κανείς κάποιο κακό στους ανθρώπους δε διαφέρει καθόλου από το να αδικεί” Πλάτων, Κρίτων

-“ Φίλος είναι αυτός που χαιρέται με τα καλά και λυπάται με τα δυσάρεστα που συμβαίνουν στον φίλο του ” Αριστοτέλης , Ρητορική

❖ Μετακλασική περίοδος. Ελληνιστική- Ρωμαϊκή φιλοσοφία . Ύστερη αρχαιότητα [3^{ος} αι. π.Χ.- -6^{ος} αι. μ.Χ.]

Η ελληνιστική φιλοσοφία ανθεί και διαδίδεται παντού μέσω της ελληνικής γλώσσας. Τη διδασκαλία του Σωκράτη συνεχίζουν οι σωκρατικές σχολές και αναπτύσσονται φιλοσοφικά ρεύματα όπως ο στωικισμός[αταραξία] , ο επικουρισμός[σεβασμός-κατανόηση] και ο σκεπτικισμός [η γνώση δεν είναι δυνατή] , που ασχολούνται με τη φυσική , τη λογική και την ηθική. Οι φιλοσοφικές θεωρίες της εποχής , κυρίως οι ηθικές , θέτουν ως βάση τους την ατομική ευδαιμονία του ανθρώπου και προτρέπουν στην υιοθέτηση ενός ορισμένου τρόπου συμπεριφοράς [ψυχική γαλήνη , αυτοσυνειδησία , αυτάρκεια , απάθεια]. Επιβιώνουν και στα ρωμαϊκά χρόνια και κυριαρχούν στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία . Τον 1^ο μ.Χ. αιώνα αναπτύσσεται στην Αλεξάνδρεια ο νεοπλατωνισμός, που θα κυριαρχήσει στην ύστερη αρχαιότητα και φέρνει στην επικαιρότητα τον Πλάτωνα και Αριστοτέλη.

-“Το μέγιστο όφελος από την αυτάρκεια; η Ελευθερία” Επίκουρος

-“Μη ζητείς αυτά που συμβαίνουν να γίνονται όπως θέλεις , αλλά να θέλεις αυτά που συμβαίνουν , όπως συμβαίνουν , και θα είσαι ευτυχής” Επίκτητος

7. Η σημασία και η επικαιρότητα της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας

Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία έχει ιδιαίτερη σημασία , γιατί ασχολείται με θέματα που είναι ακόμη επίκαιρα. Οι αρχαίοι έλληνες φιλόσοφοι έθεσαν τις βάσεις της φιλοσοφίας , ενώ πολλά από τα θέματα της φιλοσοφίας , ιδίως στους τομείς της ηθικής και πολιτικής φιλοσοφίας , εξακολουθούν να μας απασχολούν μέχρι και σήμερα [έχουμε επόμενες ζωές; υπάρχει σωστή διακυβέρνηση;]

“Φιλοσοφώ σημαίνει ότι ξανακάνω κάτι πρόβλημα. Ενώ δηλαδή, κατά την κοινή αντίληψη, ένα θέμα είναι ξεκαθαρισμένο, διευθετημένο, λυμένο ,εγώ το ξανακάνω πρόβλημα. Πώς; Το σκέφτομαι πάλι από την αρχή.” Ε.Παπανούτσος, Η ηθική συνείδηση και τα προβλήματά της

πηγή : Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων Γ΄γυμνασίου ΟΕΔΒ

επιμέλεια: Κ.Χαλέπη